

Commentaar bij de TV-uitzending van 5 oktober 2014 in KRO Bandpunt (I)

Clarias kan tegen 'een stootje'

Hoe mediabioloog Midas Dekkers een scheve schaats rijdt.

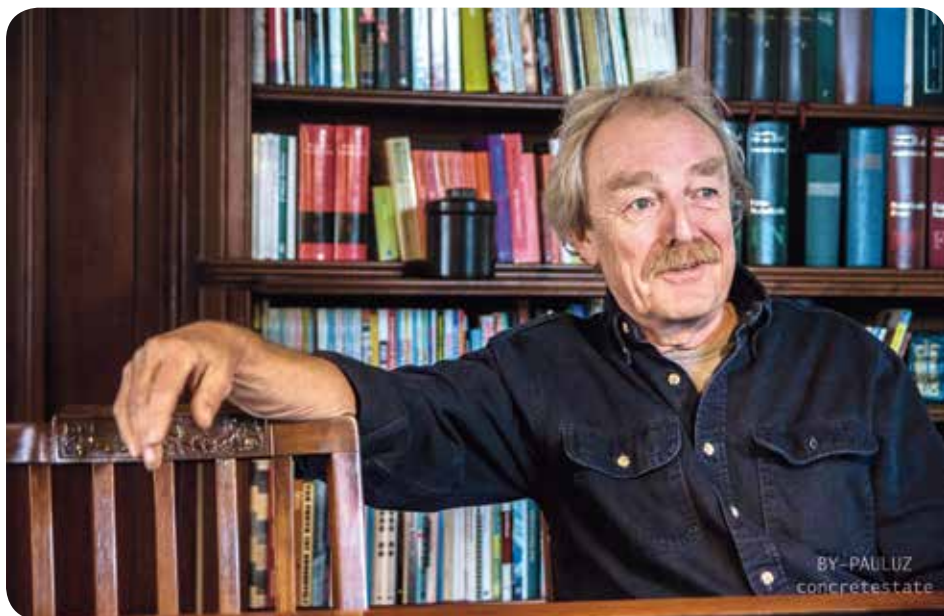
door S. Leenstra en J. Scheerboom

Beste Midas,

Tijdens de TV-zending van 5 oktober 2014 in KRO-brandpunt over de gang van zaken bij de visteelt-onderneming van Jan van Rijsingen, sprak u als bioloog over 'het lijden' dat de Afrikaanse meerval in Nederlandse viskwekerijen zou ondergaan. Letterlijk hoorden wij u het volgende zeggen:

'Een legbatterij is heilig bij de omstandigheden waaronder de meervallen worden gekweekt; zij zuchten hierin totdat zij uiteindelijk uit hun lijden worden verlost'.

Met kromme tenen hoorden wij dit betoeg aan. Wij weten immers hoe *Clarias gariepinus* (de Afrikaanse meerval) elk jaar in Afrika de droge moesson overleeft. Helaas

Midas Dekkers aan het woord

was het door ons werk in de visteelt en reisprogramma niet mogelijk direct te reageren.

Droogkomek sloeg plank mis

Zoals de lezers van AQUACultuur weten, worden onze Afrikaanse meervallen gekweekt onder de meest diervriendelijke en schone wijze die we ons kunnen voorstellen. In Nederland zijn welzijnsnormen opgesteld waaraan een kweker zich dient te houden. Leden van de Dierenbescherming zien ook toe of de regels worden nageleefd; zij zouden beslist aan de bel trekken als hier aanleiding toe is. Ondertussen verschillen onze 'diervriendelijke' omstandigheden hemelsbreed van de omstandigheden waaronder meervallen in de Afrikaanse natuur overleven, omstandigheden die de soort in de loop der tijden hebben gevormd tot de vis die wij nu ook in Nederland kweken.

Clarias in Afrikaanse leefomstandigheden

Er zijn genoeg filmopnamen gemaakt van de ogenschijnlijk barre omstandigheden waaronder de Afrikaanse meerval weet te overleven in de indrogende poelen die in de droge moesson nog maar een vage herinnering vormen aan meren en rivieren die vol water staan in de natte tijd. Deze poelen vormen ook een drinkplaats voor wilde dieren. Naarmate het water verdampft concentreren steeds meer dieren zich rond kleinere poelen en naarmate water verdampst stijgt het zoutgehalte. De grote zoogdieren (nijlpaarden, giraffen, buffels en olifanten) gebruiken de directe omgeving ook als mestplaats. Krokodillen en leeuwen slaan daar hun slag en rottende kadavers liggen steeds dichterspreid in de steeds kleinere en stroperiger wordende poeltjes. En in dergelijke zuurstofarme, zwaar vervuilde poelen overleeft de Afrikaanse meerval. Sterker nog, hij is perfect aangepast aan overleven in deze omstandigheden, die zeer zeker niet voldoen aan de welzijnsnormen die we in Nederland koesteren. Als het

poeltje tot een stroperige en smerige brei is verworven, verraadt af en toe de bek van een Afrikaanse meerval een teken van leven als hij nog een hap verse lucht inneemt.

Hongerige leeuwen weten meervallen in dat stroperige water te vinden door met hun klauwen op de half ingedroogde brei te kloppen. Een reactie vanuit de brei betekent een portie vers voedsel. In deze periode van "afzien" ontwikkelen de ovaria van de meervallen totdat de overlevenden uit hun lijden worden verlost door de eerste bui van het nieuwe regenseizoen.

Als de regen is gekomen, krijgen de dieren de gelegenheid naar ruimer water te gaan. Het zoutgehalte (dus de EC) van het water in de poelen neemt af en oevergebieden overstromen, de meervallen zoeken de overstromingsgebieden op en zullen daar paaien. Ondertussen mogen wij ons verbazen over het feit dat *Clarias gariepinus* bestand blijkt te zijn tegen een extreem hoog zoutgehalte, bacteriën en rotting, zoals deze in de overblijvende poelen in Afrika kunnen worden waargenomen.

De redactie van KRO Brandpunt had in ieder geval moeten nagaan of de geraadpleegde expert voldoende kennis had van dit onderwerp om er zinvol aan te kunnen bijdragen. En u zou enige bescheidenheid passen: het is geen schande om af en toe te zeggen dat je iets niet weet, al heeft het met beestjes te maken die in Nederland worden gekweekt. Uw optreden in dit programma kan men helaas niet anders bestempelen dan met 'stemmingmakerij' of 'hulpen met de wolven in het bos'.

Als u zich werkelijk in de ecologie en fysiologie van de Afrikaanse meerval had verdiept, had u kunnen weten dat Afrikaanse meervallen, door de extreme omstandigheden waaronder zij in de natuur verkeren, niet alleen zijn geselecteerd op een bijzondere ademhaling, maar ook op een bijzondere

immunologische weerstand (hierop komen wij binnenkort terug in een interview met prof. Huub Savelkoul), waardoor de vis de zeer extreme omstandigheden in de droge moesson kan doorstaan. Een Nederlands recirculatiesysteem met EC = 8 is hierbij vergeleken een 'hemel op aarde'. Zelfs houderijdichtheden van ca. 400 kg per m³ of meer worden gerealiseerd (als er voldoende waterdoorstroming en verversing van lucht boven het wateroppervlak plaatsvinden) zonder enig nadelig affect op kwaliteit en dierenwelzijn.

De Afrikaanse meerval is niet alleen smakelijk en gezond in onze omgeving, maar door de eigenschappen die we hierboven aanhaalden ook uitermate geschikt om in armere (ontwikkelings)landen met beperkte beschikbaarheid van land en water te worden gekweekt. Deze vis stelt ook nog eens relatief weinig eisen aan de kwaliteit van het voer. In onze omstandigheden zullen we de dieren optimaal voeren met speciaal geformuleerd visvoer, maar ze doen het ook prima op slacht en keukenafval. Het is daardoor een, onder veel omstandigheden, bijna ideale manier om de bevolking in armere landen van betaalbare eiwitten en onverzadigde vetzuren te voorzien. Had u zich maar een beetje verdiept in het

onderwerp, dan zou u op dit punt hebben kunnen scoren!

Natuurlijk kan het ook zijn dat de programmakers van KRO Brandpunt u woorden in de mond hebben gelegd waarmee zij dachten te kunnen scoren, of wellicht bent u ook het voorbeeld van iemand die lijdt aan antropomorfisch denken (menselijke eigenschappen of gevoeligheden toeschrijven aan een dier). Natuurlijk zou een mens onder de beschreven omstandigheden van Afrikaanse poelen of Nederlandse kweekbakken niet overleven, maar onze Clarias is hier uitstekend toe in staat. Sterker nog, ze is er in miljoenen jaren evolutie op aangepast en juist daardoor zo aantrekkelijk voor de kweek.

*Met vriendelijke groet,
S. Leenstra en J. Scheerboom*

Naar aanleiding van genoemde uitzending viel nog veel meer op te merken. Om mee te beginnen komt de vraag naar voren of de 'Claresse' een 'vissoort' mag worden genoemd.

NB: De uitzending is nog steeds terug te zien via de website van het programma en uitzending gemist

